

**Наталя Леонідівна БЕРЕЗОВСЬКА,**

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права

Національного університету «Одеська юридична академія», Одеса, Україна

## КРИМІНАЛІЗАЦІЯ НЕДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ УСИНОВЛЕННЯ ДЛЯ ВІДВЕРНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Підставами криміналізації діяння – недотримання правил всиновлення, є, на наш погляд, – необхідність дотримання зобов'язань згідно міжнародних договорів, ратифікованих Україною; необхідність побудови дієвого механізму забезпечення прав і свобод людини – основного обов'язку держави закріпленого в Основному Законі України, а також реалізація положень інших нормативно-правових актів нашої держави; поширеність діяння, – що обґрунтовує необхідність кримінально-правової заборони.

Деталізуємо вказані тези. Необхідність криміналізації недотримання правил усиновлення обумовлена зобов'язаннями, що прописані в міжнародних договорах, ратифікованих Україною, серед яких Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989, Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута) від 27.11.2008, Гаазька конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення від 29.05.1993, Декларація про соціальні і правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання і їх усиновленні на національному і міжнародному рівнях, від 03.12.1986.

Також, в ст. 3 Основного Закону України закріплено, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави». В ст. 51 – «сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою».

Деталізується це положення Законом України «Про охорону дитинства», Сімейним кодексом України.

Видається, реалії сьогодення складаються таким чином, що в кримінальному законі слід передбачити кримінальну відповідальність за недотримання правил всиновлення. Інакше порушується принцип усиновлення – важливості стабільних та гармонійних домашніх умов, чого не може дати державна установа з нетиповим утриманням дітей одного віку великими групами без батьківського піклування, самостійного прийняття рішень, умінь елементарно себе обійти без сторонньої допомоги (і великі діти не знають, що чай береться не з чашки, а його ще заварюють тощо).

Законодавець, в основному, регламентує питання всиновлення поетапно. Але і серед безлічі нормативно-правових актів є пробіли, які не дозволяють кандидатам в усиновлювачів вплинути на ситуацію без особистої на те згоди службових осіб. Слід було б і чіткіше прописати відповідальність за невиконання своїх прямих обов'язків службовцями.

Державою створено мережу установ, що слід «пройти» особі, яка бажає стати кандидатом в усиновлення, а потім усиновителем. Часто ті особи, які покликані сприяти влаштуванню дитини в сім'ї, виконують прямо протилежну роль. Вчиняється психологічний тиск на людину, яка і так схвильована, стає на шлях нині їй не відомий і, по закону і по людськи, потребує сприяння.

З особистого досвіду можу зазначити, що шляхом інтерв'ювання вдалось встановити, що двадцять вісім із тридцяти кандидатів в усиновлювачів (Одеська область) не знали суб'єкта звернення – органу, до якого слід звернутись в першу чергу для всиновлення дитини. В основному, усі гадають, що слід шукати підходи до керівників дитячих будинків. Бабуся всиновлених двох діток повідомила, що перед тим, як вони всиновили дітей, вони виїздили з подарунками в інший дитячий будинок, де в них вимагали допомоги за сприяння в усиновленні, відбувалось знайомство з дітьми, встановлення контакту (не за законом), а потім виявилось, що в усиновленого є ще троє братів і сестер, на що майбутні всиновителі не були готові. Це травма для батьків, для діток. Сама процедура передбачає, навіть за дотримання вимог закону, тривалий термін розгляду. Направлення на проходження медогляду дає служба у справах дітей. Це трапляється, як показала практика, не одразу. Триває неділі дві-три (прийом громадян з питань усиновлення дві години на тиждень). При цьому при нас було ще дві пари в черзі і кожному було сказано, що ми не підходимо (чоловік інвалід (такого протипоказання немає [1]); у жінки немає постійного заробітку; немає дітей для всиновлення і т.п.). Медогляд при відсутності лікарів або їх наявності, але лише за записом – також вимагає часу. Найлегшим завданням є довідка про несудимість. Є черга з чоловік сорока, але швидкоплинна. Заяви всі заповнили ще в коридорі, у призначений час безболісно забрали. Коли документи готові і передані в службу, слід чекати візиту комісії для перевірки умов проживання.

Після цього лише можна чекати рішення про надання статусу усиновлювачів. І очікувати поки запросять для ознайомлення з дуже хворими вмираючими дітками. Це найжахливіше. Але є ще сайт «Сирітству ні», на якому розміщені анкети більше сімнадцять тисяч (радує, що цифри зменшуються – то і долі дітей змінюються) дітей і вказано, що в черзі дві тисячі усиновителів. Увесь цей час допомагають відгуки всиновлювачів, які вже пройшли цей шлях або на такому ж етапі. Після знайомства з анкетами пропадає бажання щось робити – бо всі помруть і дуже скоро («у вас на руках», як кажуть

в службі), або «чекайте». Ще один вихід – самому обдзвонити усі обласні служби. Правда і там повідомляють, що в них «своїх» усиновителів на черзі багато. Після неодноразового відвідування, перепалок, таки видадуть вам, наприклад двох діток з пороками серця. Обзвонивши лікарні можна довідатись у чому суть діагнозу і чи лікується це. Наприклад, Q23, Q25 – хірургічним втручанням, деє двадцять-тридцять тисяч гривень операція. Батьки будуть переживати, просити про хірургічне втручання якнайшвидше, а почують, що (так і по закону фактично) «ви їм ніхто», буде пропозиція «дайте гроші ми самі зробимо». Але після візиту до обласного світила з дитячих сердечних хвороб, операція відкладеться. І це шлях всиновлення тільки починає виходити на фінішну пряму. Ще є досить тривалий час для знайомства, очікування паперів з

дитячого будинку, подачі позову, очікування рішення суду і його вступу в силу. А також вимагає часу добитись видачі дітей. Це до хвилювань як маленьким діткам буде житись в нових умовах.

З огляду на місця в щорічних рейтингах України серед країн, де корупція є поширеною, а також, що останнім часом у законі і науці стали говорити не лише про корупційні діяння, а й про діяння, пов'язані з корупцією [2], спільнота повинна звернути увагу на можливість попередити корупційне правопорушення, в тому числі злочин, ще до того, як особа забажає його вчиняти через безкарність або з інших причин.

Тому, видається, слід, шляхом закріплення кримінальної відповідальності за недотримання правил всиновлення, поліпшити процедуру всиновлення.

### Список бібліографічних посилань

1. Перелік захворювань, за наявності яких особа не може бути усиновлювачем: затв. наказом МВС України від 20.08.2008 № 479 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1022-08> (дата звернення: 17.01.2017)
2. Про запобігання корупції: закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

Одержано 18.01.2017